

DEBATT & KULTUR

Debattleder: Torgeir Vølstad. E-post: debatt@aftenbladet.no Tlf. 05150.

Vi er alle med i en gevaltig kamp om Karl Ove Knausgårds romanserie «Min kamp».

Konspirasjonsteorier og hegemonistrid

DEBATT

Jan Askelund
litteraturkritiker i Aftenbladet og forfatter

HVORDAN FORSTÅ en tekst? Det kan forsøksvis være nyttig å spørre hvem det er som har skrevet teksten, hva han har skrevet, til hvem han har skrevet, hvorfor og hvordan han skrev. Man skriver åpenbart ikke en søknad om banklån ganske som man skriver et kjærlighetsbrev. Ikke en roman heller.

Disse tilsynelatende enkle spørsmålene kan bestandig hjelpe til å lukke opp for en tekst. Samtidig uttrykker de en mistillit til forfatteren: Hva er det nå han holder på med, skjuler forfatteren noe, er litterære teknikker en omvei til å få sagt noe annet og mer enn her står? Kanskje det; men vi får nå ikke glemme at det i hvert fall står det der står.

Når man har noe å skjule eller som bare er ment for venner og innvidde, noe man ikke vil at enhver skal forstå, omgitt av fiender, da taler man i gåter; man tar kodene til hjelp. Da lister man seg på krigsstien, mens fienden bak sine linjer sitter med sitt matematiske apparat og dechiffrerer meldingene man sender ut.

MED PAMFLETTEN «Knausgård-koden» (160 sider, Spartacus) forsøker en rasende professor i nordisk litteraturvitenskap ved Universitetet i Bergen, Eivind Tjønneland, seg som avmystifiserende konspirasjonsteoretiker. Han opplever mottakelsen av Knausgård som hysterisk, en usmakelig lapskaus av persons ludder og henrykt leseridentifikasjon. Det fins riktignok noen ytterst få rettferdige som er inne på noe, men bokmeldere og kommentatorer flest, fra universitet til kafébord, er teorivake tullebukker som ikke har forstått det vi har lest. Denne pamfletten med den pretensiøse undertittelen «Et ideologikritisk essay» vil ha sine lesere til å tro at Tjønneland som den eneste ene (synske leser) har klart å avsløre forfatter, forlag og hele «Min kamp 1–6» (de to siste bindene er ennå ikke utgitt).

Han komprimerer så «Min kamp» og det den representerer i denne formen: «Knausgård-koden = abstrakte virkelighetsreferanser + interjeksjonen ååhh. Dette er Knausgård i kondensert form.» En ting er nå at «Min kamp» så langt er pakket med svært konkrete

KRITIKK AV EN KRITIKK AV KRITIKKEN: I sin bok om litteraturkritikken av Karl Ove Knausgårds «Min kamp 1-4» går litteraturprofessor Eivind Tjønneland sterkt i rette med kritikerne. Den hansen tar Jan Askelund, litteraturkritiker i Aftenbladet, opp i dette innlegget.

Med denne pamfletten vil Tjønneland styre resepsjonen av «Min kamp» nøyaktig som han beskylder Knausgård for å manipulere den.

beskrivelser, ofte av de mest hverdagslige gjøremål, en annen er at dette ikke er rare koden, samme hvor mye Tjønneland durer i vei for å påvise at «Min kamp» bare er så mye ordrikt lirumlarum, under kappitteloverskrifter som «Knausgårds religiøse fetisjisme», «Føljetongens metafysikk» og højdaren «Ejaculatio praecox som estetisk ideologi».

TJØNNELAND HAR IKKE bare avkodet Knausgårds prosjekt og metode, han vet hvordan de to siste, ennå ikke publiserte bindene av «Min kamp» vil se ut. Med sine clairvoyante evner vet han hvordan den bevisstløse, på lykke og fromme narcissistiske ordgyteren Knausgård kommer til å skrive dem (Knausgård som merkelig nok ellers ved hjelp av forlaget er sluk nok til å forføre alt folket og gjøre enda dummere kritikere til «of-

fer», blir selv «slave»). Tjønneland er den eneste kvalifiserte i landet. Han trenger ikke engang lese en roman for å ha lest den. På gresk kalles det hybrisk.

Men siden nå en bok er en fast tekstmasse mellom to permer og ikke får nytt liv før den blir lest, er det like nyttig å spørre seg om hvem som leser, hvorfor og hvordan, som det er å spørre hvem som skrev osv. Litteratursosiologien har utviklet et eget fagområde for å studere mottakelsen, resepsjonen, av bøker, hvordan de blir mottatt, av hvem osv. Leseren blir viktig. Noen er åpenbart mer kongenialt kvalifiserte lesere av en hvilken som helst tekst enn andre. Og Tjønneland har helt uproblematisk rett i at «Min kamp» har «Sjangerproblemet – mellom selvbiografi og roman» – det er kanskje nettopp en hovedsak blant flere ved

hele prosjektet: å flytte grensene for hva en roman får lov, tillater seg å være.

DETTE VIL TJØNNELAND ikke ha noe av. Han vil ha en ren skjønnlitteratur. Pendlingen mellom det han kaller «fiksjon» og det han kaller «virkelighet» er uutholdelig. En roman skal være ren, ren fiksjon. Den skal la seg avkode til en form for erkjennelse, en innsikt. Den skal så å si ha et ønskelig pedagogisk ærend. Og så hamrer han løs på sjarlatanen og syndebukken Knausgård i det jeg leser som et heftig innlegg i en mye større definisjonskamp, en hegemonikamp om hvem som skal bestemme over litteraturen. Med denne pamfletten vil Tjønneland styre resepsjonen av «Min kamp» nøyaktig som han beskylder Knausgård for å manipulere den. Han går et litterært profesjonsærend.

Hvorfor og hvordan vi ellers leser romaner, tar imot, stiller oss likegyldige eller avviser dem, avhenger av mange forhold: Vi vil underholdes, vi vil oppleve steder, folk og fenomener vi ellers ikke opplever, vi vil lære, dannes og forstå, vi vil gjenkjenne, gjenkjennes og bekrefte – og oftere enn ikke virker flere eller alle disse motivene i oss samtidig. Slik møtes vi med litteraturen og synes verken det er noe mindreverdige eller flaut å lese etter egne liv og evner. Vi vil ha oss frabedt monopoliseringsforsøk av lesning og litteratur, fra lærd som leg. Om ikke Knausgård gjør annet enn å repetere det vi allerede visste mens han underholder oss med sine mer eller mindre oppdiktede og udelikate historier, hva så? Selv om det ikke passer Eivind Tjønneland. Vi har alle våre ærend å gå.

TJØNNELAND HAR HATT alle publiserte anmeldelser av «Min kamp 1–4» til disposisjon. Det kunne vært et nyttig kompilatorisk arbeid å publisere en komplett liste over dem. Han nøyer seg med å gjøre et utvalg. En mer fullstendig liste ville kanskje vise at resepsjonen ikke har vært unisont kritikk- og teoriløs, så hodeløst tiljublende, som ellers også sitatteknikken her påstår.

FOR ØVRIG er det min opplevelse at Karl Ove Knausgård med denne romanserien bidrar til å gjøre romanfeltet større. Det er problematisk, innholds- og holdningsmessig, moralsk og litteraturteoretisk. Det er ikke småtterier.

Vi har alle våre ærend å gå.

Blokaden av Gaza

Israel er i sin fulle rett

Side 42

Arab

Facebook opphever sjølhøytidelighet.

Side 48

Språkblick

Hvor går folk når de går amok?

Side 44